

Jaar van de Ruimte 2015

Verkennen: de toekomst van ruimtelijk Nederland

Het is leerzaam en nuttig om terug te kijken, maar bijna als vanzelf komen dan ook vragen over de toekomst bovendrijven. Of zoals Loesje het formuleerde: "Terugblikken, voor je het weet val je achterover de toekomst in".

De ambitie van het Jaar van de Ruimte is om een breed debat te voeren over de ruimtelijke toekomst van Nederland. Tegelijkertijd is de ambitie om opnieuw de (mogelijke) rol van ruimtelijke planning op nationaal niveau te agenderen. Het verkennen van deze thema's zal vele denkbeelden, uitdagingen, kansen en opgaven kunnen opleveren. Daarbij zal het onvermijdelijk zijn op een zeker moment stil te staan bij de vraag: Wat is de toekomst van de ruimtelijke planning?

De toekomst van de ruimtelijke ordening is niet los te zien van de modernisering van het vakgebied en samenwerking met aanpalende sectoren. Bestuurders en marktpartijen kunnen burgers niet langer negeren en moeten erkennen dat duidelijke hiërarchie in sturing wordt vervangen door een netwerksamenleving. Dit lijkt een voorbode van nieuwe coalities, met burgers als opdrachtgevers en sturende en sectorale partijen als opdrachtnemers. De onderliggende agenda voor het Jaar van de Ruimte is de volgende: welke opgaven komen er aan, tot welke actie zetten deze aan, wie voelt zich aangesproken? Uit de verkenning komen trends en thema's naar voren, die te vergelijken zijn met de doelstellingen van de Vinex. Toen waren "Nederland Distributieland", "Nederland Waterland" en "Nederland Stedenland" de drie dragende verhalen. Voor de komende 25 jaar proberen we net zulke inspirerende dragende perspectieven te schetsen.

1. Nederland Productieland

De derde industriële revolutie is gaande: digitalisering en technologische innovatie zullen de maakindustrie veranderen. Denk bijvoorbeeld aan 3D-printers en nano-technologie. Deze nieuwe industrie zal zich heel anders manifesteren dan de grote industriële complexen uit de 20e eeuw. Kleinschaliger misschien, beter geïntegreerd in stad en landschap, of toch als grote geautomatiseerde fabriekshallen?

SPANNENDE VRAGEN:

Waar gaat Nederland/Noordwest Europa in de toekomst z'n geld mee verdienen?

Wat betekent de derde industriële revolutie voor de economie en inrichting van Nederland? Wat hebben de (negen) topsectoren nodig om zich internationaal concurrerend te kunnen ontwikkelen? Wat is het perspectief van de "innovatie valleys" in Nederland? Wat zijn de economische topsectoren van de toekomst en hoe kunnen die duurzaam doorgroeien? Hoe kan nieuwe technologie de maatschappelijke opgaven van nu en straks helpen oplossen?

2. Nederland Netwerkland

Decennialang was "Nederland Distributieland" een dragend verhaal. Het stond voor de internationalisering en de positie van Nederland als mainport van Europa. Hier kon het bedrijfsleven zich prima in vinden, hier zag bouwend Nederland grote kansen.

Het nog steeds groeiend belang van online media en diensten vraagt goed functionerende online netwerken. Tegelijkertijd blijft fysieke mobiliteit (ten behoeve van ontmoeting en efficiënt goederentransport) een belangrijke factor in ons sociale en economische leven. Innovaties in vervoersmiddelen leiden tot ander gebruik van infrastructuur en eventuele verschuivingen in modaliteiten. De zelfrijdende en –navigerende auto kan bijvoorbeeld een verstrekkende invloed hebben, ook op het gebruik van de verkeersnetwerken.

SPANNENDE VRAGEN:

Hoe kunnen de aanleg en inrichting van infrastructuur de technologische, economische en sociale ontwikkelingen ondersteunen? Welke aanpassingen in de structuur van het energienetwerk zijn nodig om een duurzame energiehuishouding te stimuleren? Hoe kan de dichtheid aan ondergrondse en bovengrondse infrastructuur in harmonie met bodem- en landschapskwaliteiten worden gerealiseerd?

3. Smart Nederland

“Nederland stedenland” (met de stedelijke knooppunten, de herstructureringen in de stad en de Vinexwijken) kon rekenen op steun van de bestuurders van de grote steden en van bouwende Nederland. De grote steden moesten “van slot”, niet alleen om de stad financieel-economisch overeind te houden, maar ook vanwege de sociaal-ruimtelijke vraagstukken van die tijd. Dit beleid lijkt succesvol, maar verklaart niet de trek naar grote steden die wereldwijd optreedt. De kracht van de stad is sinds 1990 alleen maar gegroeid, sociaal, cultureel en economisch. De ontwikkeling die nu gaande lijkt, is die naar de Smart City.

Door demografische en economische verschuivingen groeien de verschillen tussen en binnen steden, regio's en zelfs groepen mensen. De kunst is om die verschillen om te buigen in een vruchtbare complementariteit: niet het verschil tussen koplopers en achterblijvers, maar het verschil tussen verschillende waarden, markten en betekenissen binnen één ruimtelijk systeem, zelfs als het schijnbare tegenpolen betreft. Dat wil zeggen een toename van samenwerking en uitwisseling, de gebruikmaking van elkaars sterke punten en voorzieningen, de financiële lasten en opbrengsten eerlijk verdelen en clustering van kennis en bedrijvigheid.

SPANNENDE VRAGEN:

Hoe kunnen we de Smart City en het buitengebied aan elkaar verbinden? Hoe verandert het perspectief voor het buitengebied in een kennisgedreven economie?

Hoe ver kunnen en moeten we gaan met samenwerking en uitwisseling, of is concurrentie tussen regio's tot op zekere hoogte ook gezond? Moet groei worden verdeeld of geconcentreerd? Welke voorbeelden verdienen navolging?

4. Nederland Kringloopland

Fossiele grondstoffen zijn eindig. Klimaatverandering stelt ons voor nattere, drogere en hetere periodes. Sociaal-maatschappelijke veranderingen zorgen voor meer aandacht voor een duurzame omgang met onze leefomgeving. De belangstelling voor “green”, “circular” en “blue energy” stijgt. De *cradle to cradle*-filosofie is in sommige gemeenten (Almere bijvoorbeeld) al in praktijk gebracht of wordt op kleine schaal toegepast.

SPANNENDE VRAGEN:

Hoe blijft Nederland een fijn land om in te wonen bij wassend water, schaarse grondstoffen en, in delen van het land, nog meer mensen en activiteiten per vierkante kilometer?

Hoe komen we sneller tot een meer duurzame energieopwekking en tot een economisch model gebaseerd op het principe afval=grondstof? Hoe kunnen we kringlopen sluiten? Op een wijze manier omgaan met grondstoffen? Werken aan duurzame voedselketens?

5. Groen en blauw Nederland

“Nederland Waterland” kon op steun van de natuurbeweging, de provinciale landschappen en de watersector rekenen. ‘Plan Ooievaar’ voor het rivierengebied had laten zien dat er synergie mogelijk was tussen waterveiligheid, natuurontwikkeling en economische activiteiten. De plannen van de Deltacommissie worden een prachtige testcase voor de toekomstige omgang met water en waterveiligheid. Een grotere biodiversiteit en versterking van natuur- en cultuurlandschappen zullen ook de komende decennia onderdeel van het ruimtelijk beleid blijven, maar als altijd onderhevig aan modes en wisselende perspectieven. De realisatie van de Ecologische Hoofdstructuur is in gang maar roept hier en daar ook spanningen en dilemma’s op: hoe zijn milieu en economisch rendement in het agrarisch gebied met elkaar te verenigen?

SPANNENDE VRAGEN:

Wie zijn straks de nieuwe makers en hoeders van het landschap? Wat wordt de invloed van de schaalvergroting en innovatie in de landbouw? Wat kan er gebeuren met de leegstand in agrarische gebouwen? Hoe komt de koppeling tussen waterveiligheid en natuur, landschap en ontwerp tot stand?

Hoe ontsnappen we aan verlamdende discussie over bevoegdheden en verantwoordelijkheden?

Het **Jaar van de Ruimte** is een gezamenlijk project van vele partijen. Organisatie, coördinatie en support worden door Platform31 verzorgd.

Contact

Jeroen Niemans
organisatie@wiemaaktnederland.nl
www.wiemaaktnederland.nl
070-3028484

Jaar van de Ruimte
p/a Platform31
Postbus 30833
2500 GV Den Haag